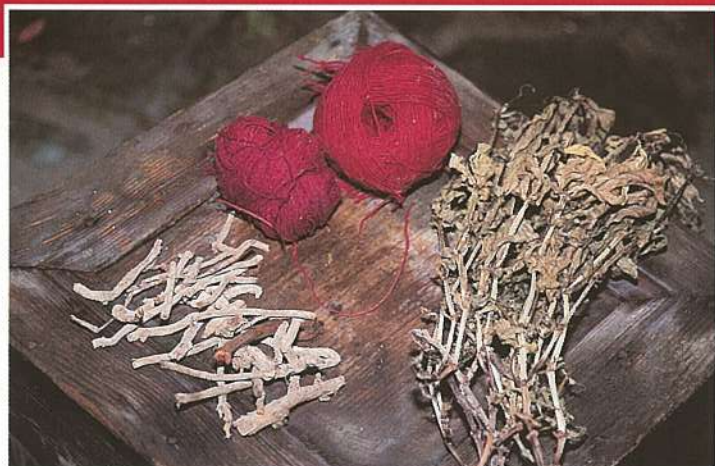


ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ

ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟΣ



Η παρασκευή της περίφημης κόκκινης χρωστικής ουσίας που έμενε ανεξίτηλη στο χρόνο, απαιτούσε μια πολύπλοκη διαδικασία. Ως πρώτη ύλη χρησιμοποιούντο οι ρίζες του φυτού Ριζάρι, που ξεραίνονταν και αλέθονταν είτε με άλογα είτε στο χέρι με γουδιά. Η λεπτή σκόνη που προέκυπτε, αφού αναμειγνύετο με νερό και με ορισμένες οργανικές ουσίες ζώων, αποτελούσε την χρωστική ουσία μέσα στην οποία βυθιζόταν το βαμβακόνημα, που αποκτούσε αυτή την φημισμένη, γυαλιστερή και ανεξίτηλη, ερυθρή απόχρωση.

Κείμενο: Θεόφιλος Δ. Μπασιγιουράκης
Φωτογραφίες: Άννα Α. Καλαϊτζή

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

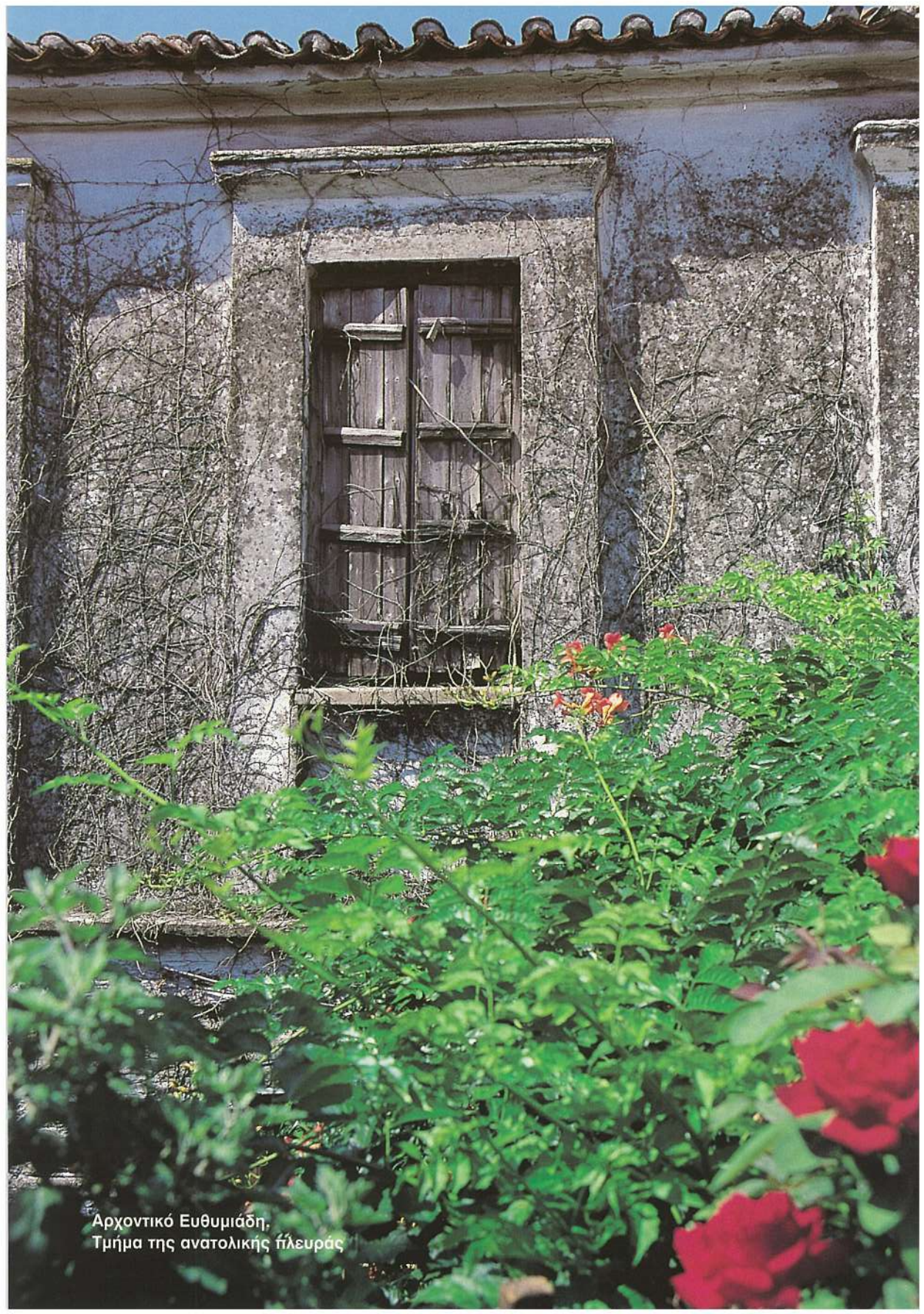
Υπάρχουν τόποι άσημοι που, για διάφορους λόγους, η φήμη τους δεν ξεπερνάει τα στενά όρια της περιοχής τους. Και υπάρχουν αντίστοιχα τόποι, που η φύση, η ιστορία και κάποια γεγονότα, τους έχουν προσδώσει μια εξαιρετική ακτινοβολία και διασημότητα. Σ' αυτούς τους ξεχωριστούς τόπους ανήκουν τα Αμπελάκια. Αθέατα από τον ταξιδιώτη της Εθνικής Οδού αλλά ανιγματικά ακόμη και στους επισκέπτες τους.

Τόπος με εξαιρετικά φυσικά χαρακτηριστικά, με ιδιαιτερότητες αλλά και αντιφάσεις, όπου το παραδοσιακό συγκρούεται με το μοντέρνο, και η ευαισθησία συχνά συναντιέται με την αδιαφορία. Οι αρετές και οι αδυναμίες της Ελληνικής φυλής, που άλλοτε οδηγούν στην ακμή και άλλοτε στην

παρακμή, εξακολουθούν να είναι παρούσες στα Αμπελάκια, όπως ήταν και τον 18ο αιώνα, την εποχή της μεγάλης ανάπτυξης αλλά και πτώσης.

Τόπος για σκέψεις και προβληματισμό τα Αμπελάκια, μια ζωντανή πρόκληση για όλους, Πολίτεια, Φορείς και ιδιώτες, που καλούνται να συμβάλουν στην αναβίωση του λαμπρού παρελθόντος. Παράλληλα όμως ένας τόπος ιδανικός για ψυχική ηρεμία και σωματική αναζωογόνηση, για ζεστές ανθρώπινες σχέσεις και καλό φαγητό, για ήσυχους περιπάτους στα καλντερίμια του και στα δασωμένα μονοπάτια του Κίσαβου, για αξέχαστες περιηγήσεις στην Κοιλάδα των Τεμπών και στις μαγευτικές παραλίες του Β. Αιγαίου.

Ας προσπαθήσουμε να τον γνωρίσουμε.



Αρχοντικό Ευθυμιάδη,
Τμήμα της ανατολικής πλευράς

Χτισμένα αμφιθεατρικά
στις κατάφυτες
πλαγιές του Κίσαβου
τα Αμπελάκια,
παραμένουν αθέατα
μέχρι την τελευταία
στιγμή στα μάτια του
επισκέπτη. Σε πρώτο
πλάνο διακρίνεται το
επιβλητικών
διαστάσεων κτίριο του
Αγροτικού
Συνεταιρισμού, που
είναι σύγχρονο αλλά
διατηρεί την
παραδοσιακή
αρχιτεκτονική των
Αμπελακίων.



Η ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Εγκαταλείπουμε τις άχαρες ευθείες της Εθνικής οδού, εκεί στο ύψος των διοδίων των Τεμπών. Για πέντε σχεδόν χιλιόμετρα ανηφορίζουμε τις αλλεπάλληλες κλειστές στροφές και αναρωτιόμαστε που βρίσκονται επιτέλους τα Αμπελάκια. Στο ψηλότερο σημείο της διαδρομής σταματάμε αναγκαστικά, μας το επιβάλλει το θέαμα που αντικρίζουν τα μάτια μας. Στα δυτικά ο Πηνειός διασχίζει νοχηλικά τον επίπεδο Θεσσαλικό κάμπο. Τις πρωινές ώρες ξεχωρίζουν τα πράσινα νερά του ανάμεσα στα δέντρα και τις καλλιέργειες ενώ μερικές ώρες αργότερα, όταν ο ήλιος γέρνει προς τη δύση, τα νερά του ασπράφτουν εκτυφλωτικά, σαν ροή λιωμένου μέταλλου. Την απέραντη έκταση της Θεσσαλικής πεδιάδας διακόπτουν βίαια, λίγο βορειότερα, οι συγκλονιστικές ορθοπλαγιές της κοιλάδας των Τεμπών. Αμέσως πιο πάνω ορθώνεται ο πιο φημισμένος ορεινός όγκος της Ελλάδας, ο μυθικός Όλυμπος. Πιο νότια αρχίζουν οι ήπιες γραμμές του Κίσαβου. Εκεί, ανάμεσα στις δασωμένες πτυχώσεις

αυτού του βουνού, ξεπροβάλλουν ξαφνικά τα Αμπελάκια. Παράξενος ο προσανατολισμός τους, αφού είναι προφυλαγμένα από Νοτιά και Δύση αλλά απόλυτα εκτεθειμένα στο Βοριά.

Όσα χρόνια κι αν περάσουν από εκείνη την πρώτη γνωριμία με τα Αμπελάκια, πριν 15 χρόνια περίπου, πάντα θα σταματήσουμε για λίγα λεπτά στα ερείπια του παλιού ανεμόμυλου για ν' απολαύσουμε τη θέα και τη γαλήνη του χώρου. Ύστερα κατηφορίζουμε στην τελική ευθεία για την ιστορική κωμόπολη και μετά από λίγο βρισκόμαστε στα καλντερίμια της, που θα τα περιμέναμε με περισσότερη μαστοριά φτιαγμένα. Είναι μια απ' αυτές τις αντιφάσεις που είχαμε επισημάνει στον πρόλογο και είναι αδύνατον να περάσει απαρατήρητη είτε από ανθρώπους είτε από αυτοκίνητα.

Πόσο όμως παλιά είναι τα Αμπελάκια; Κατά την επικρατέστερη άποψη τα Αμπελάκια υπήρχαν τουλάχιστον από τα τέλη του 14ου αιώνα και επομένως είναι ένας από τους οικισμούς της Ύστερης βυζαντινής εποχής. Η αρχική θέση του οικισμού βρισκόταν ενάμιση



περίπου χιλιόμετρο βορειοανατολικά, στον λόφο όπου είναι το ξωκλήσι του Αη-Λιά, θέση που είναι άλλωστε γνωστή με το τοπωνύμιο **Παλιοχώρι**. Στην περιοχή υπήρχαν αμπελάκια απ' όπου ο οικισμός πήρε το όνομά του. Γιατί όμως ο παλιός οικισμός μεταφέρθηκε στη σημερινή του θέση; Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, εξαιτίας ενός εντόμου ή ερπετού (της μαρμάγκας), που τσιμπούσε τους κατοίκους και πέθαιναν. Λογικότερη είναι η άποψη, ότι οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να μετοικήσουν λόγω του περιορισμού των πηγαίων νερών στο Παλιοχώρι.

Αφήνουμε στα δεξιά μας το στενό καλντερίμι που ανηφορίζει προς το περίφημο αρχοντικό του Σβάρτς και συνεχίζουμε προς το κέντρο του χωριού. Σαββατόβραδο καλοκαιριού, στην πλακόστρωτη πλατεία μάς υποδέχεται μια απίστευτη κοσμοσυρροή. Οι τρεις ταβέρνες κάτω από τα πλατάνια είναι ασφυκτικά γεμάτες, το ίδιο και τα παγκάκια. Ποτέ δεν είχαμε ξανάρθει στα Αμπελάκια Σαββατόβραδο, αφηνιαζόμαστε.

-Μήπως είναι κάποιο πανηγύρι απόψε; ρωτάμε.

-Όχι, είναι ένα τυπικό καλοκαιριάτικο Σαββατόβραδο, μας απαντούν.

"Δεν είναι άσχημα", σκεφτόμαστε μετά την πρώτη έκπληξη. Ένας ολόκληρος κόσμος τρώει, πίνει, τσουγκρίζει ποτήρια, αστειεύεται, όλοι είναι χαρούμενοι, μακριά από τα προβλήματα της πόλης και της καθημερινότητας. Γιατί να μας ενοχλεί ο κόσμος και ο θόρυβος; Τουλάχιστον εδώ στα Αμπελάκια υπάρχει ζωντάνια, αισιοδοξία, η ζωή συνεχίζεται, δεν φθίνει, όπως σε τόσα και τόσα ορεινά χωριά της πατρίδας μας.

Τσουγκρίζουμε τα ποτήρια μας με τον **Αστέριο Βόγια**, Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου Αμπελακίων, δοκιμάζουμε τα νόστιμα ντόπια κρέατα.

Προχωράει η καλοκαιριάτικη νύχτα δροσερή, ευχάριστη, κάτω στον Θεσσαλικό κάμπο φλέγονται τα πάντα. Αφήνουμε πίσω μας τα φώτα και τον απόηχο της πλατείας, παίρνουμε αργά τον ανήφορο για το δωμάτιό μας, για την πρώτη διανυκτέρευση μας στα Αμπελάκια. Η σπιτονοικοκυρά μας η κυρα-Λένη, μας περιμένει στο μπαλκόνι αγναντεύοντας τον μακρινό νυχτερινό ορίζοντα.



Η νότια πλευρά του αρχοντικού του Γ. Σβάρτς, με το στενό καλντερίμι, που οδηγούσε στην κεντρική είσοδο.

ΣΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΣΒΑΡΤΣ

Είναί το μεγαλοπρεπέστερο και καλύτερα διατηρημένο αρχοντικό των Αμπελακίων και ίσως το πλουσιότερο μνημείο της παραδοσιακής αστικής αρχιτεκτονικής στη χώρα μας. Δεν θα μπορούσαμε λοιπόν να ξεκινήσουμε την γνωριμία μας με τα Αμπελάκια, χωρίς προηγουμένως να το επισκεφθούμε

Ο Γεώργιος Μαύρος γεννήθηκε στα Αμπελάκια το 1738 από πατέρα μεγαλέμπορο. Ήταν άνθρωπος και με μεγάλες ικανότητες, που κάποια στιγμή υιοθέτησε το επίθετο SWARTZ (Μαύρος), για να έχει ευχερέστερες προσβάσεις στις συναλλαγές του με το εξωτερικό και ιδιαίτερα την Αυστρία. Μετά από μια θυελλώδη επιχειρηματική σταδιοδρομία, γεμάτη πλούτη και δόξα, είχε τέλος τραγικό. Πέθανε το 1818, φτωχός και ξεχασμένος σε ηλικία 80 ετών, σε μια φυλακή της Βιέννης όπου ήταν κλεισμένος από το 1812 για χρέη.

Ο Σβάρτς υπήρξε η πρωταγωνιστική μορφή της "Κοινής Συντροφιάς και Αδελφότητας των Αμπελακίων", αφού με δική του κυριώς

πρωτοβουλία έγινε δυνατή η ίδρυση του περίφημου και πρωτοποριακού για την εποχή του "Συνεταιρισμού". Ο ίδιος ο Σβάρτς υπήρξε "Διοικητής και Επιστάτης" του Συνεταιρισμού σε όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του. Και εδώ όμως η μοίρα του υπήρξε αντιφατική. Ενώ ευτύχησε να ζήσει μέρες δύναμης και ακμής, γεύθηκε παράλληλα την πίκρα της διάλυσης και παρακμής, που συμπάρευσσε στην αφάνεια και την ίδια την πατρίδα του.

Η χρονολογία θεμελίωσης του αρχοντικού, άρχισε το 1787, όπως προκύπτει από την επιγραφή που υπάρχει σε υπέρθυρο του ανωγιού. Η αποπεράτωση ολοκληρώθηκε 11 χρόνια αργότερα, το 1798. Το τριώροφο αρχοντικό του Σβάρτς χτίστηκε από τον Ιωάννη Ζερμπηνό και ζωγραφίστηκε από τον Λ. Λόλη.

Με οδηγό και μόνιμο ξεναγό μας τον Αστέριο Βόγια, ανηφορίζουμε το στενό καλοφτιαγμένο καλντερίμι, που οδηγεί στο αρχοντικό. Λίγες δεκαδές μέτρα παραπάνω νιώθουμε την παρουσία του κτιριακού όγκου να επιβάλλεται καταλυτικά, σχεδόν πάνω απ' τα κεφάλ-

λια μας. Ανάμεσα σε μας και την αυλή του αρχοντικού παρεμβάλλεται μια βαριά ξύλινη εξώθυρα. Την ανοίγουμε και βρισκόμαστε σε μια ευρύχωρη αυλή με θαυμάσια πλακόστρωση. Μια υποψία δροσιάς μάς χαϊδεύει αμέσως, έχουμε την αίσθηση, ότι οι ογκώδεις πέτρινοι τοίχοι της αυλής και του κτιρίου δημιουργούν ένα αόρατο φράγμα, που αφήνει έξω την υψηλή θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Η αίσθηση αυτή γίνεται ακόμη εμφανέστερη, καθώς μπαίνουμε στο "κατώι", στην πλακόστρωτη "μέσα αυλή".

Το κατώι χρησίμευε στα σπίτια για την αποθήκευση των τροφίμων της οικογένειας και των τροφών των ζώων. Εδώ τοποθετούνταν οι κάδοι με το λάδι και τα βαρέλια με το κρασί. Ειδικά το κατώι του αρχοντικού του Σβάρτς χρησιμοποιείτο και για τις συναλλαγές της Συντροφιάς. Η μέσα αυλή έχει και υπερωσμένο τμήμα με ξύλινο δάπεδο, την "πάνω αυλή". Εδώ υπήρχε ο "σοφάς" αλλά και ένα αιγινιακό δωμάτιο με βαριά πόρτα και καγκελόφρακτα παράθυρα στην άκρη του χώρου. Το απομονωμένο και απρόσιτο αυτό

δωμάτιο ήταν ο "χαζινές", το θησαυροφυλάκιο της "Συντροφιάς", που φυλάσσονταν από ειδικούς φύλακες.

-Πρίν συνεχίσουμε προς το ανώι, καλό θα ήταν να ρίξουμε μια ματιά και στο υπόγειο, λέει ο Ξεναγός μας.

Μια πέτρινη σκάλα μάς οδηγεί αρκετά μέτρα κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Αμέσως η θερμοκρασία πέφτει κατακόρυφα, δεν μπορώ να υπολογίσω πόσους βαθμούς. Είναι ένα υπέροχο φυσικό ψυγείο, χώρος ιδανικός για την συντήρηση τροφίμων και αποθήκευση κρασιού. Είναι τόσο τέλεια η ογκώδης πέτρινη κατασκευή, που δεν παρατηρείται σχεδόν κανένα ίχνος υγρασίας. Μετά τις συνθήκες ψύχους που επικρατούν στο υπόγειο, το ανώι θυμίζει θερμοκήπιο.

Με μια ξύλινη σκάλα οδηγούμαστε στο "μετζοπάτωμα". Τόσο η σκάλα όσο και το δάπεδο είναι από ξύλο καστανιάς της περιοχής και διατηρούνται σε άριστη κατάσταση. Το μετζοπάτωμα ήταν ο χώρος της χειμερινής διαμονής της οικογένειας αλλά και της υποδοχής των ξένων. Εδώ βρίσκονται τα δωμάτια

Τμήμα του "Πράσινου οντά" στο ανώι του αρχοντικού του Γ. Σβάρτς. Κάθε οντάς είχε το δικό του όνομα, που προέκυπτε από κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του.





Οντάς του Αετού. Πήρε το όνομά του από τον δικέφαλο αετό που βρίσκεται πάνω από το τζάκι, το οποίο δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ γιατί είχε καθαρά διακοσμητικό χαρακτήρα.



Λεπτομέρεια από την εξαιρετική ξυλόγλυπτη οροφή του μεσαιού σοφά στο ανώι του αρχοντικού του Γ. Σβάρτς. Στο κέντρο του ταβλά διακρίνεται το χαρακτηριστικό ρόδι, σύμβολο ενότητας.

Εξωτερικό παράθυρο του "Οντά του Αετού". Η χρήση ξύλινων κάγκελων, όμορφα δουλεμένων στο χέρι, παρατηρείται, τόσο στους εσωτερικούς χώρους, όσο και σε εξωτερικούς, που ευρίσκοντο όμως σε ύψος ασφαλείας από το έδαφος. Αντίθετα στα ανοίγματα των ισογείων χρησιμοποιούνται για μεγαλύτερη ασφάλεια χοντρά σιδερένια κάγκελα.

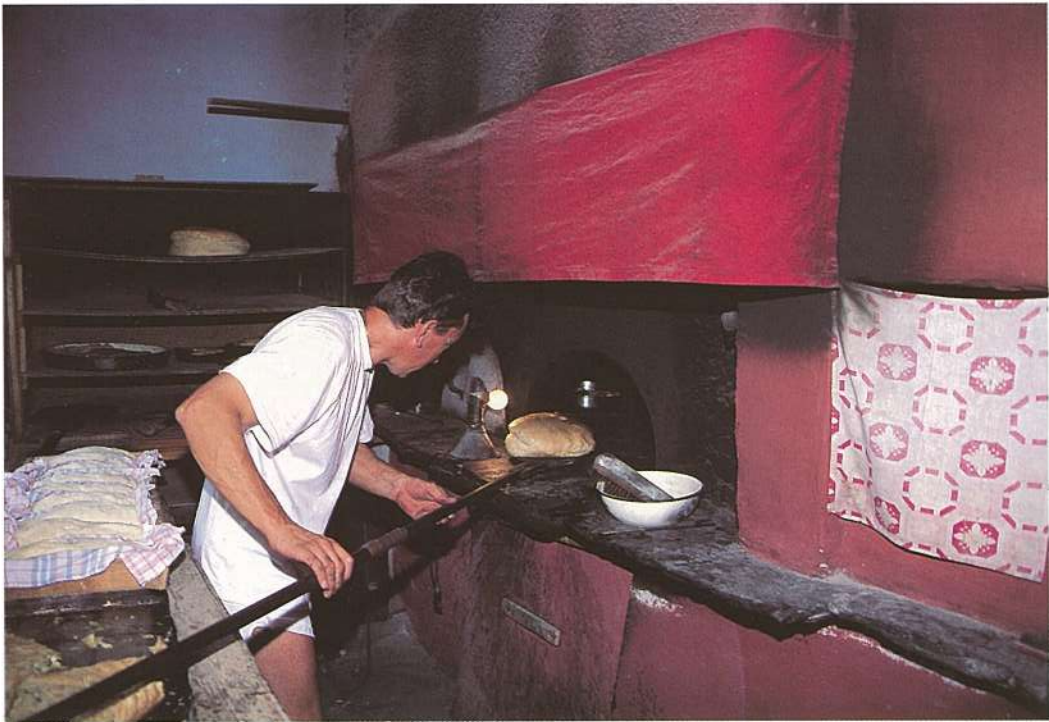
ύπνου ή αναπαύσεως, οι "οντάδες". Είναι πολύ χαρακτηριστικό, ότι ο κάθε οντάς έχει την ονομασία του, ανάλογα με τη θέση, τη χρήση ή τον διάκοσμό του. Υπάρχουν λοιπόν ο *μεισιακός οντάς*, ο *οντάς της καντήλας*, ο *οντάς με τα κάδρα*, του *αιτού*, ο *πράσινος*, ο *καλός*, ο *οντάς ο χειμωνιάτικος*. Στους χειμωνιάτικους υπάρχει πάντοτε τζάκι, σοφάς με μιντέρια για ύπνο ή ανάπαυση και "μουσάντρα", δηλαδή μεγάλη εντοιχισμένη ξύλινη ντουλάπα για τη φύλαξη του ρουχισμού και των στρωσιδιών. Για ν' αντιμετωπισθούν πιθανές έκτακτες περιπτώσεις, υπήρχε στην μουσάντρα κρύπτη όπλων και κρυφή σκαλίτσα.

Άλλη μια εσωτερική ξύλινη σκάλα μάς οδηγεί στο "ανώι". Εδώ οι τοίχοι είναι ως επί το πλείστον από τσατμά και η διάταξη των χώρων ανάλογη με εκείνη στο μετζοπάτωμα. Ο όροφος αυτός προοριζόταν για την καλοκαιρινή διαμονή της οικογένειας και την υποδοχή των ξένων, όπως και για τις περιφημες δεξιώσεις της εποχής.

Η επίσκεψη στο αρχοντικό του Γ. Σβάρτς είναι μια μοναδική εμπειρία. Για ώρες ολόκληρες μπορεί να περιέρχεται κανείς τους περίπλοκους χώρους αυτού του κτιρίου που είναι έκφραση δύναμης και πλούτου, υψηλής



ΦΩΤ. Θ. ΜΠΑΣΠΟΥΡΑΚΗΣ



Πολύ κοντά στην κεντρική πλατεία των Αμπελακίων, ο παραδοσιακός φούρνος με πλάκες πέτρινες και ξύλα, εξακολουθεί να ψήνει ζυμωτό ψωμί.

Ένα τμήμα της συνοικίας του Αγίου Αθανασίου. Διακρίνεται η ομώνυμη εκκλησία με το εντυπωσιακό καμπαναριό. (δεξιά)

καλαισθησίας και άφθονων πρακτικών εφαρμογών, για την εξυπηρέτηση των καθημερινών αναγκών των ιδιοκτητών και των επισκεπτών τους.

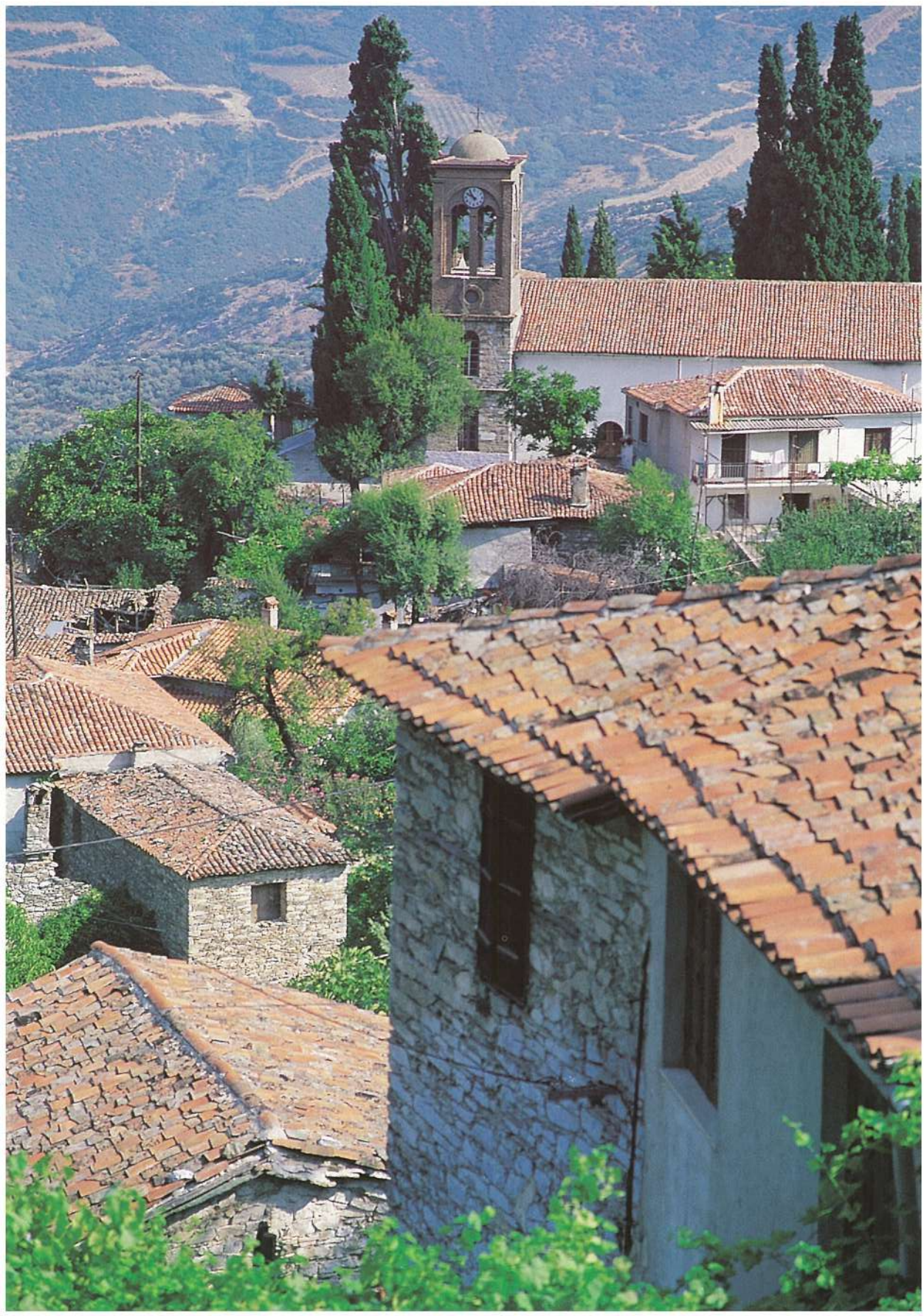
ΠΕΡΠΑΤΩΝΤΑΣ ΣΤΑ ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ

Αμπελάκια όμως δεν είναι μόνον το Αρχοντικό του Σβάρτς και η πλατεία με τις ταβέρνες. Είναι και πολλά άλλα στοιχεία, εξαιρετικά σημαντικά, που είν' αδύνατο να τα γνωρίσει κανείς στις λεπτομέρειές τους, αν δεν βγει να περπατήσει στα λιθόστρωτα καλντερίμια του χωριού. Κάποια απ' αυτά τα καλντερίμια είναι ανηφορικά και τόσο στενά, που μοιάζουν ν' ασφυκτούν ανάμεσα στους πανύψηλους πετρότοιχους. Όλη μέρα ζούνε στη σκιά, νιώθεις σαν να μπαίνεις σε υπόγειο, με ψύχρα και υγρασία. Μόνο σαν μεσουρανήσει ο ήλιος, καταδέχεται να τους ρίξει μερικές ακτίνες. Άλλα πάλι είναι χορταριασμένα, σπάνια πατάει πάνω τους πόδι

ανθρώπου, ζώα δεν υπάρχουν πια. Αυτά τα παραμελημένα, που λες και δεν οδηγούνε πουθενά, είναι τα πιο όμορφα καλντερίμια, τα πιο απείραχτα στο πέρασμα του χρόνου. Είναι αυτά, που στις στρογγυλεμένες πέτρες τους διατηρούν την ιστορία, τη φυσιογνωμία και τον χαρακτήρα του χωριού.

Υπάρχουν όμως κι άλλα καλντερίμια. Φαρδιά, ηλιόλουστα, καλοσυντηρημένα, έστω και δύσκολα, περνάν ανάμεσά τους κι αυτοκίνητα. Οι κλίσεις τους είναι ήπιες, δεν ιδρώνεις ούτε ξεφυσάς για να τα ανέβεις. Λιγοστά είναι τα ερείπια γύρω τους, τα σπίτια κατοικούνται, νοικοκυρές ποτίζουν τα λουλούδια τους, αλλάζουν μεταξύ τους κουβέντες φιλικές, μας προσκαλούν για καφεδάκι ή για γλυκό κουταλιού φτιαγμένο από τα χέρια τους, καρυδάκι, σύκο, σταφύλι ή κερασάκι, ό,τι προτιμάμε.

Δεχόμαστε με χαρά την πρόσκληση, πίνουμε πρώτα τον καφέ μας στο παλιό καφεεντάκι-μπακαλικάκι της κυρα-Δωροθέας, στον ίδιο





Η "βρύση του Θυμιούλη", δίπλα στο αρχοντικό του Ευθυμιάδη, άριστα διατηρημένη και με συνεχή ροή νερού.

Θαυμάσιο στενό καλντερίμι που οδηγεί στο αρχοντικό του Ευθυμιάδη. (δεξιά)

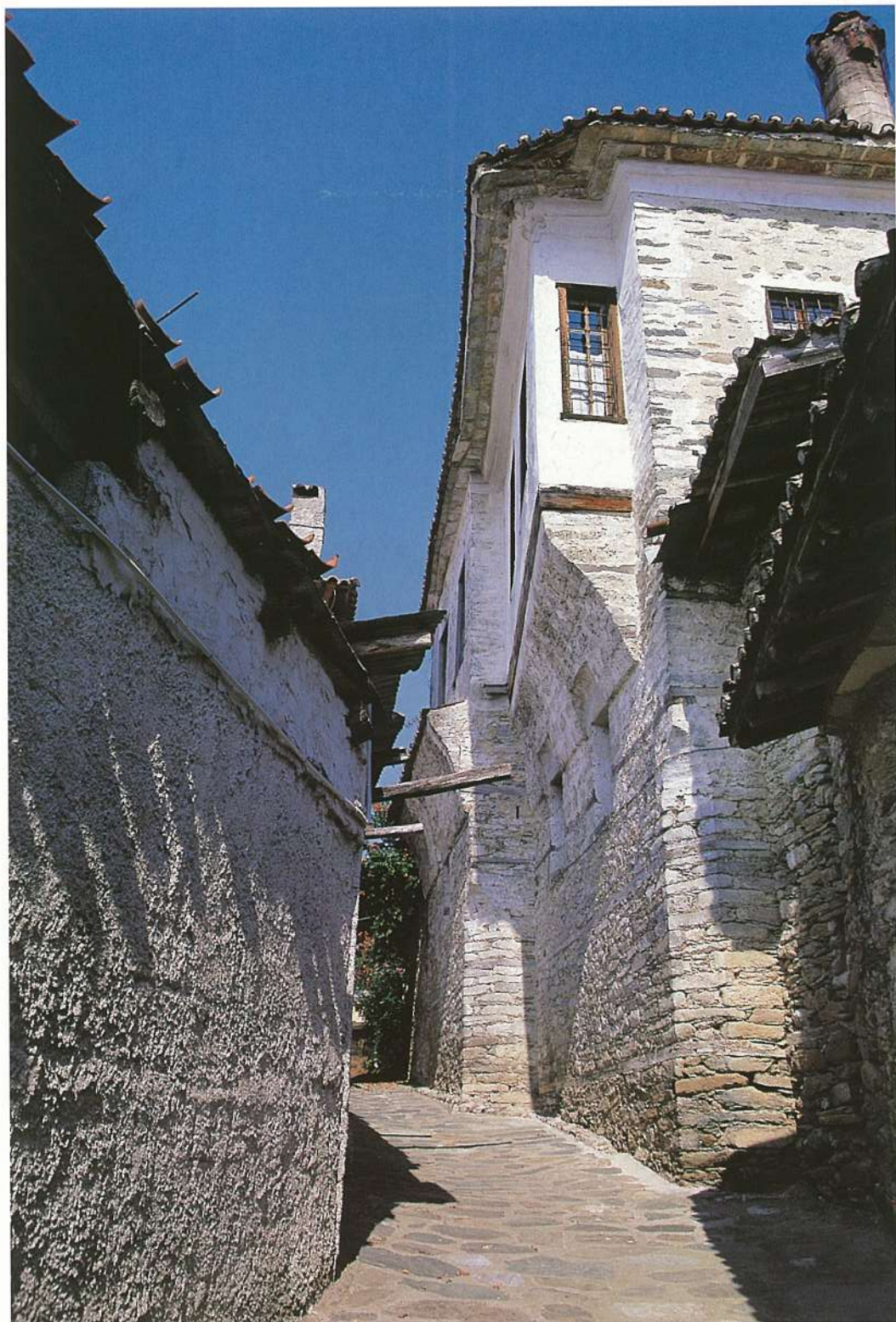
της κληματαριάς. Μας φέρνει καρέκλες να καθίσουμε, να πιούμε τον καφέ μας στο στρόγγυλο, σιδερένιο τραπεζάκι. Προτιμάμε το πέτρινο πεζούλι, παρά τις διαμαρτυρίες της.

Και πώς ν' αρνηθείς μετά από λίγο την πρόσκληση για γλυκό της καλοσυνάτης κυρα-Φανής! Ακριβώς απέναντι το σπίτι της, πιγμένο στα λουλούδια. Να σαι γερή κυρα-Φανή να τα φροντίζεις, τόσο πολλά και όμορφα που είναι.

Φαρδιά ή στενά, ανηφορικά ή επίπεδα, όλα τα καλντερίμια οδηγούν στην πλατεία σαν ρυάκια που καταλήγουν στο ποτάμι. Εκεί ήταν πάντα κι εξακολουθεί να είναι το κέντρο του χωριού, το παζάρι. Με τη βρύση, το πλακόστρωτο, τις τρεις ταβέρνες και τα

πλατάνια της. Με τα πεζούλια και τα παγκάκια, για όσους θέλουν να ξεποστάσουν ή να σχολιάσουν με την ησυχία τους, τον κόσμο που περνάει από μπροστά τους τις βραδινές ώρες.

Έχουν απομείνει ακόμα δυο-τρία μαγαζάκια ολόγυρα. Ένα κρεπωλείο κι ένας μικρός φούρνος, που επιμένει να ψήνει στα ξύλα το ψωμί του. Εδώ φουρνίζουν το ψωμί τους κι οι ταβέρνες του χωριού. Μεγάλα παραδοσιακά καρβέλια, ζυμωμένα στο χέρι, μ' εκείνη την αξέχαστη γεύση, που τόσο σπάνια συναντάμε πια. Υπάρχουν δυο ακόμα μαγαζάκια στην πλατεία. Το ένα πουλάει τοπικά προϊόντα και την εφημερίδα "Θεσσαλία". Το άλλο είναι το μικρό πρατήριο με τα παραδοσιακά προϊόντα που φτιάχνουν οι γυναίκες-μέλη του "Αγροτο-







Η γλυκύτατη κυρα-Φανή Σολωμού ανάμεσα στα απίθανα χρώματα των λουλουδιών του κήπου της.

Η δυτική πλευρά με την κεντρική είσοδο του αρχοντικού Τσαντζάλη. (αριστερά)

τουριστικού Συνεταιρισμού Γυναικών Αμπελακίων". Απ' την πλατεία δεν λείπουν και τα γραφεία της Κοινότητας με τον **Πρόεδρο Αγαμέμνονα Ζαχαριάδη**. Κατάφεραν και ξεγλιστρήσαν τα Αμπελάκια από τις μεγάλες αγκαλιές του "Καποδίστρια", παρέμειναν Κοινότητα.

Τα πρωινά η μικρή πλατεία ξαναγίνεται παζάρι, όπως παλιά. Πραματευτάδες και γυρολόγοι, είδη σπιτιού και προίκες, ψάρια και ζαρζαβάρια, όλοι εδώ καταλήγουν διαλαλώντας τηνπραμάτια τους. Όχι πια με γαϊδουράκια αλλά με αγροτικά και μεγάφωνα.

Είν' όμορφο να παρακολουθώ αυτές τις μικροσυναλλαγές που γίνονται στο πόδι. Δυστυχώς νοικοκυρές πλησιάζουν τον γυρολόγο, εξετάζουν τηνπραμάτια του. Άντρες πελάτες δεν υπάρχουν, ποτέ δεν ασχολούνται οι άντρες με τα ψώνια του σπιτιού. Αυτό που μ' αρέσει πιο πολύ είναι, ότι που και που ζυγώνει κάποια, που δεν έχει στο νου της κάτι συγκεκριμένο να ψωνίσει. Της φτάνει που δεν λείπει από την πρωινή σύναξη, απ' τα νέα της ημέρας.

Τα βήματά μας μάς φέρνουν στις ανηφοριές, πάνω απ' την πλατεία. Καλντερίμια και χωματένια μονοπάτια, σπίτια παλιά αλλά και σύγχρονα με παραδοσιακή γραμμή, ρέματα, βρύσες, γεφύρια και μεγάλες καρυδιές. Πέντε ρέματα ξεκινούν από τον Κίσσαβο και αυλα-

κούν την πλαγιά στα Αμπελάκια. Πολύ νερό κατεβαίνει το χειμώνα και καταλήγει χαμηλά στην κοίτη του Πηνειού. Μα το πιο εντυπωσιακό σ' αυτή τη γειτονιά είναι κάποια ερείπια, γιγάντια, επιβλητικά, προοδίδουν αμέσως το μέγεθος του αρχικού οικοδομήματος.

-Αυτή ήταν η περίφημη "Μανιάρειος Σχολή" ή μάλλον ό,τι έχει απομείνει απ' αυτήν, μας εξηγεί ο ξεναγός μας. Ιδρύθηκε το 1873 με κληροδότημα του μεγάλου Αμπελακιώτη ενεργέτη Αδαμάντιου Μάνιαρη. Στις μέρες της ακμής της, περι το 1882, έφτασαν να φοιτούν στη Σχολή 300 μαθητές και μαθήτριες. Περιδιαβαίνουμε τον τεράστιο χώρο, που κάποτε βρισκόταν η Σχολή. Είμαστε σ' ένα από τα υψηλότερα σημεία των Αμπελακίων. Το κτίριο πρέπει να ήταν ηλιόλουστο, με εξαιρετική θέα προς τον Όλυμπο. Σήμερα μόνο ένα μικρό τμήμα από την δυτική πτέρυγα παραμένει όρθιο, είναι όμως αρκετό για να εκτιμήσουμε την περίτεχνη και ογκώδη πέτρινη κατασκευή.

Στο μπροστινό σημείο του οικοπέδου, ακριβώς στην άκρη της πλαγιάς, υψώνεται ολόρθο μια και μοναδική κολώνα. Αρμολογημένη εξ ολοκλήρου με ορθογώνιες πελεκητές πέτρες έχει μια λιτότητα δωρική και είναι σ' αλήθεια ένα μυστήριο, πώς εξακολοιθεί να παραμένει όρθια, χωρίς το παραμικρό στήριγμα.

Όταν το ίδιο βράδυ είδα μια παλιά φωτο-



Η περίφημη Μανιάρειος Σχολή στις μέρες της ακμής της. Εντύπωση προκαλεί η θαυμάσια αρχιτεκτονική και οι διαστάσεις του οικοδομήματος.

γραφία της Σχολής έμεινα έκπληκτος από τον όγκο και την εξαιρετική αρχιτεκτονική της. Κι όταν αργότερα διάβασα μια μονογραφία του Δ.Θ Κοσμάνου για τη ζωή και το έργο του Αδαμάντιου Μάνιαρη ένωσα ντροπή, που αγνοούσα ακόμα και το όνομα αυτού του εκλεκτού τέκνου της πατρίδας μας. Και παρηγορήθηκα μόνον με την εύσχημη δικαιολογία, ότι είναι αδύνατον να γνωρίσει όσο κι αν ερευνά κανείς, **όλη** την Ελλάδα, **όλα** τα γεγονότα και **όλους** τους σημαντικούς ανθρώπους της από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Ποιος ήταν όμως ο **Αδαμάντιος Μάνιαρης**; Αν θέλαμε να συνοψίσουμε σε μια και μόνη λέξη θα λέγαμε, ότι ήταν μια φυσιογνωμία συγκλονιστική. Στα 82 χρόνια της ζωής του (1789-1871) κατόρθωσε να συγκεντρώσει ταυτόχρονα στο πρόσωπό του τις σπάνιες ιδιότητες του επιτυχημένου επιχειρηματία, του ακαταμάχητου αγωνιστή της ελευθερίας, του έντιμου και αδιάφθορου κρατικού λειτουργού και τέλος του ανιδιοτελούς εθνικού ευεργέτη. Υπάρχουν πολλοί Έλληνες που έχουν αφήσει τέτοια παρακαταθήκη στους μεταγενέστερους;

Ο Αδαμάντιος Μάνιαρης αρίστευσε σε όλα τα στάδια της πολυτάραχης ζωής του. Στις επιχειρηματικές του δραστηριότητες στη Βιέννη συγκέντρωσε μεγάλη περιουσία, εμπορευόμενος το παραδοσιακό προϊόν του τόπου του, την ερυθροβαφή των νημάτων. Στο κάλεσμα της πατρίδας για απελευθέρωση από την τουρκική σιλαβιά ανταποκρίθηκε με την αυταπάρνηση και ακατάβλητη συμμετοχή του στον θρυλικό Ιερό Λόχο του Α. Υψηλάντη. Στα χρόνια της ειρήνης που ακολούθησαν υπηρέτησε παρά την κλονισμένη υγεία την πατρίδα του, με τις μεγάλες ικανότητες και έντιμες υπηρεσίες του. Αλλά και μετά θάνατον ακόμη εξακολούθησε να ευεργετεί την πατρίδα και τους συμπατριώτες του, με το κληροδότημά του, που αφιερώθηκε στον ιερό σκοπό της παιδείας.

Το οδοιπορικό μας στα Αμπελάκια συνεχίζεται Κάθε γειτονιά έχει να μας δείξει τις δικές της κρυφές γωνιές, τις δικές της ιδιαιτερότητες, που είν' αδύνατο να εντοπίσει κανείς, αν παραμείνει μόνο στον χώρο της πλατείας. Περνούν από τα μάτια μας παλιά αρχοντικά - 17 σώζονται συνολικά στα

Αμπελάκια- εκκλησίες, βαριές αυλόθυρες και καγκελόφρακτα παράθυρα, αυλές με λουλούδια και άνθρωποι ευγενικοί. Ένα από τα στοιχεία που μας εντυπωσιάζουν πραγματικά είναι οι βρύσες. 13 συνολικά διατηρούνται ακόμη στα Αμπελάκια. Οι περισσότερες εξακολουθούν να τρέχουν, πεντακάθαρο νερό, χειμώνα-καλοκαίρι.

Ο φίλος μας ο Αστέριος έχει βαλθεί να μας "συστήσει" σε όλες τις βρύσες του χωριού. Πιστέψτε με δεν είναι καθόλου εύκολο, έτσι καθώς είναι διασκορπισμένες σ' όλα τα σημεία του οικισμού, από την είσοδο ως τις πιο απομακρυσμένες γειτονιές. Αρχίζει λοιπόν ένα ιδιόμορφο οδοιπορικό από την **Βρύση της Μπότσανης**, μια από τις πιο παλιές βρύσες κοντά στην είσοδο του χωριού. Πάνω από την πλατεία, κοντά στην Μανιάρειο Σχολή, συναντάμε την **Βρύση του Δεσπότη**, που είναι περίπου 200 ετών και ονομάζεται έτσι, γιατί κατασκευάστηκε από τον Μητροπολίτη Μελέτιο.

Βαδίζοντας στον κεντρικό δρόμο, όχι μακριά από το κέντρο του χωριού, κατεβαίνουμε μερικά σκαλοπάτια. Πέτρινα πεζούλια, ωραίο πλακόστρωτο δάπεδο, μεγάλα πλατάνια με αδιαπέραστη σιά, μια πραγματική οάση δροσιάς μέσα στο καλοκαίρι. Εδώ βρίσκεται η περίφημη **Βρύση του Χαλκιά**, με άφθονη ροή παγωμένου νερού. Μια από τις παλιότερες και ωραιότερες αυτή η βρύση, κατασκευάστηκε το 1798 και ανακαινίστηκε το 1976. Την ονομασία της οφείλει στο γεγονός, ότι στην περιοχή αυτή κατοικούσαν οικογένειες με το όνομα Χαλκιά.

Λίγο πιο πάνω, κοντά στο αρχοντικό του Ευθυμιάδη, άλλη μια όμορφη βρύση μας χαρίζει το δροσερό νεράκι της. Κατασκευάστηκε πριν από τρεις γενιές περίπου, από τον Θύμιο Ευθυμιάδη και γι' αυτό είναι γνωστή σαν **Βρύση του Θυμούλη**.

Στις ανατολικές παρυφές του χωριού, βρίσκεται μια θαυμάσια τοποθεσία, που δεν θα πρεπε κανείς να παραλείψει να επισκεφθεί. Εδώ είναι χτισμένος ο Ναός του Αγίου Γεωργίου, ο πολιούχος και σημαντικότερος ναός των Αμπελακίων. Ξύλινα παγκάκια για ξεκούραση, σιά, υπέροχη θέα και δροσερό νερό από την **Βρύση του Αη-Γιώργη**, που κατασκευάστηκε από τους αδελφούς Κ. Μίχου, τον Ιούλιο του 1924.

Μια άλλη βρύση που θ' άξιζε να αναφέρουμε είναι η **Βρύση του Κωσταντά**, στα μισά του παλιού δρόμου προς το ξωκκλήσι του Προφητηλία. Την έχτισε ο γνωστός Δάσκαλος του Γένους Κωσταντάς, που περπατούσε συχνά εκεί και δίδασκε τους μαθητές του Ελληνοδιδασκαλείου των Αμπελακίων.

Κλείνουμε αυτό το πολύωρο, όσο και συναρπαστικό οδοιπορικό μας στις βρύσες των Αμπελακίων, με την **Βρυσσοπούλα**, κοντά στην βρύση της Μπότσανης, στην είσοδο του χωριού. Πήρε την ονομασία της από το μικρό μέγεθος και την περιορισμένη παροχή νερού. Είναι όμως φημισμένη για το ελαφρύ και ιαματικό νερό της.



ΦΩΤ. Θ. ΜΠΑΣΙΓΟΥΡΑΚΗΣ

Η μόνη κολώνα που απέμεινε όρθια από τις τέσσερις κολώνες που συνδέονταν με καμάρες και σχημάτιζαν την επιβλητική είσοδο στην βορεινή πλευρά της Σχολής.

Εσωτερικό εκκλησίας Αγ. Γεωργίου, με την σπάνια όσο και μοναδική τοιχογραφία, που απεικονίζει τον Άγιο Γεώργιο όχι έφιππο αλλά έθρονο.



ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ δεν είναι επισκέψιμο στο ευρύ κοινό, ίσως γι' αυτό δεν είναι ευρύτερα γνωστό. Είναι όμως πολύ μεγαλύτερης ιστορικής σημασίας από το αρχοντικό του Σβάρτς. Οι σημερινοί ιδιοκτήτες του, απόγονοι της ιστορικής οικογένειας, προσπαθούν με το δικό τους προσωπικό μεράκι και έξοδα, να το συντηρήσουν. Με την ευγενή μεσολάβηση του Προέδρου του Πολιτιστικού Συλλόγου Αστέριου Βόγια, ο Βασίλειος Ευθυμιάδης και η αδελφή του Βασιλική δέχθηκαν να μας ξεναγήσουν στους χώρους και την ιστορία του. Η επίσκεψη αυτή μας χάρισε αξέχαστες στιγμές. Το Υπουργείο Πολιτισμού θα πρόσφερε μεγάλη υπηρεσία στον τόπο, αν προέβαινε στην άμεση αποκατάστασή του.

Φεγγίτες (βιτρώ) με τοιχογραφίες λουλουδιών και φρούτων που συμβόλιζαν την ευημερία και αφθονία. Πίσω από τον παλιό καναπέ διακρίνονται οι μουσάντρες (ντουλάπες). Δεξιά.

Χώρος υποδοχής επισκεπτών στον πρώτο όροφο του αρχοντικού του Ευθυμιάδη. Πίνοντας καφέ και δοκιμάζοντας τα γλυκά που μας προσέφερε η αδελφή του Βασιλείου Ευθυμιάδη, Βασιλική, ζήσαμε μαζί τους μνήμες ιστορικές. Τότε που σ' αυτό τον χώρο φιλοξενήθηκαν μεγάλες προσωπικότητες, όπως ο Ρήγας Φεραίος, που έμεινε αρκετές μέρες και ο Γεώργιος Καραϊσκάκης. Από το αρχοντικό πέρασε στα σύγχρονα χρόνια, το 1932, και ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου.









Είναι μεγάλη τύχη αλλά και ιδιαίτερη τιμή για το περιοδικό μας, να ξεναγείται στους χώρους και στο παρελθόν του Αρχοντικού του Ευθυμιάδη από τον Βασίλειο Ευθυμιάδη, απόγονο της μεγάλης και ιστορικής αυτής οικογένειας. Πάνω από τον Βασίλειο Ευθυμιάδη εικονίζεται η τοιογραφία της Γέφυρας του Γαλατά στην Κωνσταντινούπολη. Απέναντί του μια παλιά φωτογραφία της Μανιαρείου Σχολής και η μορφή του Ελευθέριου Βενιζέλου. Ο Κρητικός Εθnáρχης φιλοξενήθηκε επανειλημμένα στο αρχοντικό, αφού συνδεόταν από το 1897 με μεγάλη φιλία με τον Ευθύμιο Γ. Ευθυμιάδη. Συνεχίζοντας την οικογενειακή παράδοση φιλίας ο Σοφοκλής Βενιζέλος, φιλοξενήθηκε κι αυτός στο αρχοντικό τη δεκαετία του '50.

Μπαούλο της εποχής του Συνεταιρισμού στον χώρο υποδοχής του πρώτου ορόφου του αρχοντικού του Ευθυμιάδη. (αριστερά)

Το αρχοντικό του Ευθυμιάδη θεωρείται ένα από τα παλιότερα στα Αμπελάκια, αφού η αρχική κατασκευή του, το "ΠΑΛΙΟ", τοποθετείται στα 1659. Αργότερα, το 1785, ο Δημήτριος Ευθ. Ευθυμιάδης, γιατρός και φιλόσοφος, επεξέτεινε το σπίτι και το ένωσε με το Παλιό. Είναι μεγάλη η ιστορική σημασία του αρχοντικού, αφού κατά καιρούς φιλοξενήθηκαν σ' αυτό μεγάλες προσωπικότητες, ενώ ο μεγάλος χώρος του ανοιχτού χρησιμοποιήθηκε και για συγκεντρώσεις των μελών της Κοινής Συντροφιάς. Με την παρακμή των Αμπελακίων στις αρχές του 19ου αιώνα λεηλατήθηκε και ένα μέρος του καταστράφηκε. Το 1877 λεηλατήθηκε και πάλι από τα αναρχικά τμήματα των Γκέκηνων. Το 1897 από τις ορδές του Ετέμ Πασά λεηλατήθηκαν τα έπιπλα και η πλούσια βιβλιοθήκη του, που μεταφέρθηκαν στο αρχοντικό του Δημητρίου Σβάρτζ (Το αρχοντικό αυτό βρίσκεται ήδη σε φάση αναστήλωσης και αποκατάστασης). Οι περιπέτειες συνεχίστηκαν το 1941 με τους Ιταλούς και το 1943-44 με τους Γερμανούς, που πήραν κυρίως βιβλία και εικόνες.

ΑΠΟ ΤΟ ΔΡΟΣΕΡΟ ΝΕΡΟ ΣΤΟ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΚΟ ΚΡΑΣΙ

Οπου κι αν βρεθεί κανείς στη διάρκεια μιας ζεστής μέρας στα Αμπελάκια, θα συναντήσει μια πέτρινη βρύση με δροσερό νερό να ξεδιψάσει. Τα βράδια όμως στις ταβερνούλες του χωριού αλλάζουν οι προτεραιότητες, ένα άλλο υγρό έρχεται να συντροφέψει τις ώρες μας. Είναι το κόκκινο Αμπελακιώτικο κρασί, που μαζί με το μυρωδάτο τσίπουρο, είναι τα φημισμένα προϊόντα των Αμπελακιώτικων αμπελιών.

Από πολύ παλιά πρασίνιζαν με αμπέλια οι πλαγιές του χωριού, η έκταση ξεπερνούσε τα χίλια στρέμματα. Σ' αυτά οφείλουν άλλωστε τα Αμπελάκια την ονομασία τους. Παραδοσιακοί λοιπόν αμπελοκαλλιεργητές οι Αμπελακιώτες, πολύ γρήγορα δημιούργησαν εμπειρικά έναν τύπο κρασιού υψηλών προδιαγραφών. Ο Άγγλος περιηγητής E Clarke γράφει σχετικά το 1816, με κάποια ίσως δόση υπερβολής: *"Το κρασί των Αμπελακιών έχει την καλύτεραν γεύσιν εξ όλων της Ελλάδας"*. Και ο αμπελακιώτης λόγιος Λεονάρδος συμπληρώνει είκοσι χρόνια αργότερα: *"Εδώ ευρίσκει τις το ελαφρόν και διαγές κόκκινον κρασί, το κάλλιστον εις όλην την Ελλάδα"*.

Το βέβαιο είναι, ότι η φήμη αυτού του κρασιού κατά τις προ του 1940 δεκαετίες είχε ξεπεράσει τα όρια του νομού Λάρισας και είχε διαδοθεί και στα δυο μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Πολλοί ήταν οι παράγοντες που συντελούσαν σ' αυτή την υψηλή ποιότητα. Η βασική ποικιλία ήταν το "Σταυρωτό", ποικιλία που εξακολουθεί να συμμετέχει σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία των κρασιών της αντικρινής Ραφάνης. Το Σταυρωτό, μαζί με άλλες καλές ποικιλίες, καλλιεργείτο σε υψόμετρο 400-600 μέτρων σε εδάφη με μεγάλες κλίσεις που εμπόδιζαν τον σχηματισμό στάσιμων νερών. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με την επιμελημένη καλλιέργεια, την χαμηλή στρεμματική απόδοση και το δροσερό θέρος, εξασφάλιζαν σταφύλια άριστης ποιότητας. Η πρώτη ύλη τοποθετείτο σε εξαιρετικά βαρέλια που κατασκεύαζαν οι ίδιοι οι Αμπελακιώτες από δρυ της περιοχής και ξύλο καστανιάς. Ιδεώδεις ήταν και οι συνθήκες αποθήκευσης των βαρελιών, όπως είχαμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε στο δροσερότατο υπόγειο του αρχοντικού του Σβάρτζ. Και βέβαια την ύπαρξη όλων αυτών των ευνοϊκών χαρακτηριστικών

συμπλήρωνε η μεγάλη αμπελακιώτικη οινοποιητική εμπειρία, που έμενε ζωντανή ως παράδοση πολλών γενεών. Οι Αμπελακιώτες όμως δεν περιορίστηκαν στην παραγωγή ενός εξαιρετικού κρασιού, μερίμνησαν και για τη διάθεσή του. Έτσι, το μεταγγίζαν από τα βαρέλια σε ασκούς και το μετέφεραν στη Λάρισα, ενώ αργότερα, όταν λειτούργησε ο σιδηρόδρομος, το φόρτωναν από τον σταθμό των Τεμπών για τις αγορές της Θεσσαλονίκης και Αθήνας. Ήρθαν όμως τα καταστροφικά χρόνια του 30 με την εμφάνιση και εξάπλωση της ασθένειας της φυλλοξήρας και αμέσως μετά ο Β' παγκόσμιος πόλεμος και ο εμφύλιος, που είχαν σαν συνέπεια την εγκατάλειψη μεγάλων εκτάσεων γης και την μετανάστευση.

Από τότε η αμπελακιώτικη οινική παράδοση δεν ξαναβρήκε την ακμή της. Εξακολουθούν παρόλα αυτά να υπάρχουν κάποιοι που την συντηρούν. Χάρη σ' αυτούς μπορούμε ν' απολαμβάνουμε στα ταβερνάκια το εξαιρετικό αλλά δυσεύρετο αυτό προϊόν της αμπελακιώτικης γης. Και αν σήμερα η παραδοσιακή βαφή των νημάτων έχει πέσει οριστικά θύμα της τεχνολογίας και είναι αδύνατο να αναβιώσει, είναι βέβαιο, πως το αμπελακιώτικο κρασί θα μπορούσε και πάλι να κατακτήσει τη θέση που του αξίζει. Είναι μια βαριά κληρονομιά, που οφείλουν με κάθε τρόπο να αξιοποιήσουν οι σημερινοί αμπελακιώτες. Άλλωστε χιλιάδες είναι οι επισκέπτες, που από κάποια χρονική στιγμή και ύστερα, το αναζητούν και δεν το βρίσκουν.

Το 1972 ήταν η εποχή στα Αμπελάκια, που ακόμα πατούσαν τα σταφύλια με τα πόδια στο αμπέλι. (Φωτ. Αρχείο Τ. ΤΛΟΥΠΑΣ).

Ο Τάκης Τλούπας γεννήθηκε στη Λάρισα το 1920, όπου ζει και δημιουργεί μέχρι σήμερα. Εδώ και 50 χρόνια αποτυπώνει φωτογραφικά εικόνες από την καθημερινή ζωή, τα ήθη και έθιμα των ανθρώπων του Θεσσαλικού κάμπου.

Στα Αμπελάκια, που τον τραβούσαν για την γραφικότητα και τους κατοίκους τους, έχει φωτογραφίσει σοκάκια, βρύσες και σπίτια που γκρεμίστηκαν, παραδοσιακά επαγγέλματα.. Το έργο του συνεχίζει η κόρη του Βάνια, που παράλληλα έχει στη διάθεση των ενδιαφερομένων το πολύτιμο αρχείο του.

Τηλ. 041/285.333





ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ ΠΟΛΙΤ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ

Χειμώνας 1965-66. Είναι η τελευταία χρονιά λειτουργίας του εργοστασίου κλωστοϋφαντουργίας Αλεβίζου Αστέριου. Πολλές από τις τότε νεαρές εργάτριες θα φέρουν με συγκίνηση στο νου τους- 35 χρόνια μετά- το χαμόγελο εκείνης της εποχής.

Η ΚΟΙΝΗ "ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ" ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ Ο ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ "ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ"

Με τα Αμπελάκια συμβαίνει κάτι ξεχωριστό. Σχεδόν καθένας στην ερώτηση: "γιατί είναι γνωστά τα Αμπελάκια", δείχνει να γνωρίζει την απάντηση: "ήταν η πατρίδα του πρώτου Συνεταιρισμού στην Ελλάδα".

Εν τούτοις, πολύ λίγοι είν εκείνοι που γνωρίζουν κάτι παραπάνω γι' αυτό το μοναδικό φαινόμενο ανθρώπινης σύμπραξης, οργανωτικότητας και επιχειρηματικής επιτυχίας. Και ακόμη λιγότεροι είν' εκείνοι που μπορούν να διδαχθούν από τα αίτια, που οδήγησαν στην παρακαμή του. Ας προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε το μοντέλο αυτής της ανθρώπινης συνεργασίας, που θα ζήλευε κάθε σύγχρονος επιχειρηματικός οργανισμός.

Δυο αιώνες πριν, γύρω στο 1800, τα Αμπελάκια είχαν φθάσει στη μεγαλύτερη ακμή τους. Αριθμούσαν σχεδόν 6000 κατοίκους αποκλειστικά Έλληνες (με την απογραφή του 91, μόνον 470!) Ανήκαν στα ορεινά εκείνα χωριά,

που στα χρόνια της τουρκοκρατίας είχαν το προνόμιο της αυτοδιοίκησης και ονομάζονταν "Ελευθεροχώρια"*.

Ήδη από τις αρχές του 18ου αιώνα εμφανίζονται οι πρώτες "συντροφιές" ή "κομπανιές" δηλαδή δύο ή περισσότεροι έμποροι, που ένωναν τα κεφάλαιά τους για να γίνουν ισχυρότεροι. Στα μέσα του 18ου αιώνα αρχίζει στα Αμπελάκια η ανάπτυξη της βιοτεχνικής παραγωγής και βαφής βαμβακερών νημάτων. Από τις πεδιάδες της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας μεταφέρετο το ακατέργαστο βαμβάκι, που στην συνέχεια μετατρέπετο σε νήμα με τον παραδοσιακό τρόπο, δηλαδή με το αδράχι και τη ρόκα. Στη συνέχεια ακολουθούσε η διαδικασία βαφής του νήματος, που σ' αυτήν κυρίως οφείλουν τη φήμη τους τα Αμπελάκια. Ως πρώτες ύλες για την βαφή χρησιμοποιούντο οι ρίζες του φυτού **Ριζάρι** (*Rubia tinctorum*), που είναι αυτοφυές και φυτρώνει σε αφθονία στην Κοιλιάδα των Τεμπών.

Πολύ γρήγορα η φήμη της ποιότητας των αμπελακιωτικών νημάτων ξεπέρασε τα όρια της περιοχής και το νήμα έγινε περιζήτητο

τόσο στην Οθωμανική αυτοκρατορία όσο και στις Ευρωπαϊκές αγορές. Η ζήτηση αυτή προκάλεσε την κατακόρυφη αύξηση της παραγωγής. Έτσι κατά τα τέλη του 18ου αιώνα λειτουργούσαν πάνω από 20 νηματοβαφεία, με ετήσια παραγωγή 2500 δεμάτια νημάτος των 100 κιλών. Όλες οι επι μέρους μικρές "συντροφίες" που μέχρι τότε λειτουργούσαν κατάφεραν να συμφωνήσουν μεταξύ τους και να συνενωθούν σε μια "Κοινή Συντροφιά", που πρέπει να συστήθηκε το έτος 1778. Δυστυχώς δεν βρέθηκε το πρώτο αυτό συστατικό καταστατικό, διασώθηκε όμως το καταστατικό του έτους 1780, που στο πρώτο άρθρο αναφέρει: *"Εν ονόματι του Δεσπότην Χριστού αποφασίσαμεν να ανακαινίσωμεν και να συγκροτήσωμεν πάλιν την κοινή ημών*

Συντροφιά και αδελφότητα"

Εδώ είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον να δούμε ποιοι ήταν οι βασικοί μέτοχοι που συγκροτούσαν την Κοινή Συντροφιά. Ήταν πρώτα οι **Κτηματίες**, που συμμετείχαν με τα χωράφια τους, όπου εκαλλιεργείτο η πρώτη ύλη, το βαμβάκι. Ήταν μετά οι **Κεφαλαιούχοι** (έμποροι και πραγματευτάδες) που συμμετείχαν με τα κεφάλαιά τους. Κατόπιν ήταν οι **Μάστοροι** (τεχνίτες) που συμμετείχαν τόσο με την τέχνη τους όσο και με μερίδες (χρήματα). Τέλος ήταν οι **Εργάτες και Εργάτριες**, που εργάζονταν με ημερομίσθιο και είχαν κάποιες επι πλέον κοινωνικές παροχές.

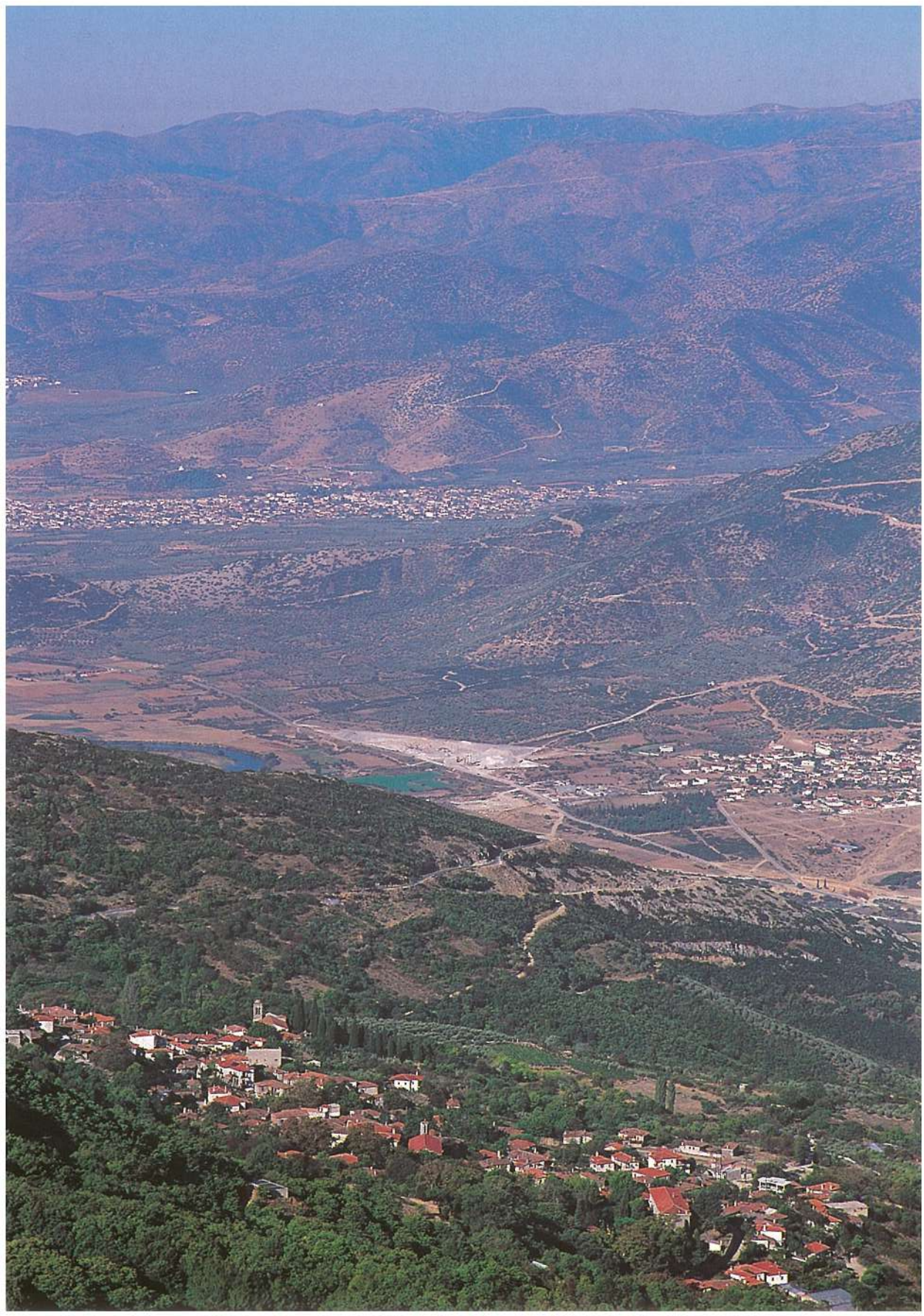
Η Κοινή Συντροφιά, παρά τις όποιες ανισότητες της αναπτύχθηκε μ' έναν καταπληκτικό ρυθμό οικονομικής ανόδου. Είναι χαρακτηρι-

Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Αμπελακίων. Βρίσκεται στο ισόγειο ενός παλιού εργοστασίου κλωστοϋφαντουργίας 150 ετών, ιδιοκτησίας Κληροδοτήματος Αστερίου Αλεβίζου. Ο χώρος παραχωρήθηκε στον Πολιτιστικό Σύλλογο Αμπελακίων και τα εγκαίνια έγιναν στις 24/1/98.

Στους επισκέπτες παρουσιάζεται το CD-ROM ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ με άφθονες πληροφορίες και επίσης εκτίθεται λαογραφικό, ιστορικό υλικό και βιβλία. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος έχει αναθέσει σε νέο ταλαντούχο ζωγράφο των Αμπελακίων την τοιχογράφιση του χώρου με αντίγραφα των κυριότερων παραστάσεων από τους τοίχους του αρχοντικού του Σβάρτς.

Οι εργασίες ανάπλασης συνεχίζονται και ήδη συγκεντρώνονται στον όροφο παλιοί αργαλειοί, για πιστή αναπαράσταση της όλης διαδικασίας.





στικό, ότι όταν ξεκίνησε, το αρχικό κεφάλαιο ανερχόταν σε 100.000 φράγκα ενώ κατά την περίοδο της ακμής, το 1810, είχε αυξηθεί σε 20.000.000 φράγκα!

Η μεταφορά των νημάτων γινόταν είτε από τα Αμπελάκια με ζώα είτε από την Καρύτσα με πλοία. Ένα τεράστιο δίκτυο υποκαταστημάτων, πρωτοφανές για τα επιχειρηματικά δεδομένα της εποχής, δημιουργήθηκε σε πάνω από 20 μεγάλες πόλεις της Αυστρίας, Γερμανίας, Ουγγαρίας, Ρωσίας, Ολλανδίας, Αγγλίας, Τουρκίας και Γαλλίας. Το κύριο υποκατάστημα λειτουργούσε στη Βιέννη, στις τράπεζες της οποίας είχε τις καταθέσεις της η Κοινή Συντροφιά. Η οικονομική και κοινωνική άνοδος των κατοίκων των Αμπελακίων ήταν επίσης εκρηκτική, αφού επωφελείτο το σύνολο του πληθυσμού (στην Συντροφιά συμμετείχαν από τα Αμπελάκια 4.000 μέλη). Γράφοντας για την Συντροφιά ο Φ. Μιχαλόπουλος αναφέρει: "Υπήρξεν ο πρώτος και ίσως ο τελευταίος τύπος αστικού, κερδοσκοπικού συνεταιρισμού σε ολόκληρο τον κόσμο". Και ακόμα: "Η Συντροφιά στην ωριμότερη στιγμή της είχε πάρει τη μορφή γεωργικού και συγχρόνως βιοτεχνικού συνεταιρισμού και είχε συμβιβάσει τα συμφέροντα της Γης, της Εργασίας και του Κεφαλαίου. Για την εποχή εκείνη ο συμβιβασμός αυτός πρέπει να θεωρηθεί σαν μια ειρηνική επανάσταση".

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πάμπολλες λεπτομέρειες για την δομή και λειτουργία της Συντροφιάς. Αυτό ίσως που δεν θα πρέπει να παραλείψουμε, είναι ένα γλαφυρό απόσπασμα από κάποιον σύγχρονο μελετητή τον Γιάννη Μιχαηλίδη, που αναφέρει:

"Τα κέρδη έφθαναν μέχρι και 100% το χρόνο. Τα μερίσματα είχαν οριστεί σε 10%. Το υπόλοιπο κατατίθετο για την αύξηση του κεφαλαίου. Όλοι κέρδιζαν πολλά. Από τα κέρδη πρώτα πληρωνόταν ο φόρος, που η Κοινότητα όφειλε στους Τούρκους. Ύστερα αφαιρούνταν ποσά για την περιθαλψη των ανικάνων προς εργασία, για φιλανθρωπικούς σκοπούς, για τα δώρα των πασάδων, τις εισφορές προς την Εκκλησία, τις δαπάνες για την εκπαίδευση, την κοινωνική πρόνοια και τα δημόσια έργα. Μετά πληρωνόταν ο τόκος για τα κεφάλαια των μετόχων προς 12%, οι αμοιβές στους πράκτορες, τα έξοδα διοικήσεως και τα ποσοστά των υπαλλήλων. Κατόπιν ορίζονταν τα κέρδη που εδικαιούντο οι ιδιοκτήτες των χωραφιών. Το υπόλοιπο διαιρείτο δια του συνολικού αριθμού των ημερομισθίων και έβγαине ο μέσος όρος. Κάθε

εργάτης έπαιρνε ποσό ίσο με το μέσο ημερομισθίο επι τον αριθμό των ημερών εργασίας."

Ήταν ένα αξιοθαύμαστο σύστημα διαχείρισης που προέβλεπε τα πάντα. Τα μόνα στοιχεία που δεν μπόρεσε να προβλέψει ήταν η μεταβολή των διεθνών συγκυριών και η μεταβολή των ανθρώπινων χαρακτήρων. Ο απότομος πλουτισμός έφερε στην επιφάνεια την διχόνοια, την επιδεικτικότητα, τον φθόνο, την απαιτητικότητα και την δυσπιστία. Οι συνελεύσεις έγιναν θυελλώδεις και επικρατούσαν βέβαια πάντα οι εργάτες, που ήταν οι περισσότεροι. Η αντίστροφη μέτρηση για την Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων είχε αρχίσει.

Τη χαριστική βολή έδωσαν κάποιες αντίξοες συγκυρίες όπως η πτώχευση της Τράπεζας της Βιέννης, στην οποία η Συντροφιά είχε τις περισσότερες καταθέσεις της και επίσης ο σκληρός διεθνής ανταγωνισμός από τα κατώτερης ποιότητας αλλά φθηνότερα αγγλικά και γαλλικά νήματα. Αρνητικοί παράγοντες ήταν επίσης η επιβολή βαρύνουσας φορολογίας από τους τούρκους, καθώς και οι καταχρήσεις κάποιων πρακτόρων του εξωτερικού.

Έτσι έσβησε το λαμπρό επιχειρηματικό άστρο που μεσουράνησε στον ουρανό των Αμπελακίων και της Ευρώπης για 31 ολόκληρα χρόνια. Ήταν μια αξιοθαύμαστη κοινή δράση όχι μόνον του μεγάλου κεφαλαίου αλλά και μιας ευρύτατης λαϊκής βάσης, που παρά τον όποιο καπιταλιστικό της χαρακτήρα, προήγαγε δύο αρχές, άγνωστες για την εποχή της και σπάνιες ακόμη και σήμερα:

Την **Αρχή της Κοινωνικής Αλληλεγγύης** και την **Αρχή της Αναλογίας των Μελών**. Πόσο άραγε έχουν μελετηθεί και υιοθετηθεί αυτές οι δυο αρχές από τις σύγχρονες επιχειρήσεις;

ΤΑ "ΚΑΣΤΑΝΑΡΙΑ" ΤΟΥ ΚΙΣΣΑΒΟΥ

Από το καλοκαίρι ακόμα, πολύ πριν γίνουν τα κάστανα, η κυρα-Λένη μας μιλούσε για τα "Κασταναριά" του Κίσσαβου. Καθόμασταν στο μπαλκονάκι και την ακούγαμε να μας μιλάει για το καλυβάκι μέσα στο βουνό, για τα μεγάλα κούτσουρα της καστανιάς που τριζοβολούσαν στο τζάκι τις ψυχρές φθινοπωριάτικες νύχτες. Κι ύστερα για το δυνατό τσίπουρο, το κόκκινο μπρούσκο κρασί και την γλυκιά ανάπαυση πλάι στο αναμμένο τζάκι, μετά την κούραση της μέρας.

Οι διηγήσεις της κυρα-Λένης, λιτές και αφτιασίδωτες, δεν διεκδικούσαν βραβεία



Κάτω από ένα παχύ στρώμα από φτέρες προσπαθεί ο κυρ-Νίκος να προφυλάξει τα κάστανα από την πρωτοφανή ξηρασία του φετινού φθινοπώρου. Δυστυχώς μια μεγάλη ποσότητα δεν θα μπορέσει να πουληθεί, αφού ο φλοιός έχει σχισθεί ελαφρά από την ζέση.

Στις πλαγιές του Κίσαβου, καλλιεργούνται πάνω από 3500 στρέμματα με καστανιές και η συνολική ποσότητα πλησιάζει τους 500 τόνους.

ποιητικότητας. Είχαν όμως την γλαφυρότητα και αμεσότητα του ανθρώπου με τα πλούσια προσωπικά βιώματα, τις πολύχρονες αναμνήσεις και την απέραντη αγάπη για τη ζωή στο βουνό και στο Κασταναριό του Κίσαβου. Δεν χρειάστηκε να επιμείνει πολύ για να αποσπάσει την υπόσχεσή μας. Ναι, το φθινόπωρο θα βρίσκαμε λίγο χρόνο για μια βόλτα στο Κασταναριό.....

Η νύχτα πέφτει απροσδόκητα γλυκιά στις 10 του Οκτώβρη στα Αμπελάκια. Στο μπαλκόνι της κυρα-Λένης μόνον η εποχή και οι ημερομηνίες έχουν αλλάξει. Εξακολουθούμε να φοράμε ελαφρά καλοκαιρινά ρούχα, στην κουβέντα μας κυριαρχεί η αυριανή επίσκεψή μας στο Κασταναριό.

Το πρωινό του Οκτώβρη ξημερώνει με ανέφελο ουρανό και ψυχρό βοριάδακι.

-Θαυμάσιος καιρός, λέω ευδιάθετος στην κυρα-Λένη. Χρόνια είχα να δω τέτοιο ηλιόλουστο φθινόπωρο χωρίς υγρασία. Κουνάει περιλυπα το κεφάλι της

-Για μας είναι καταστροφή. Σε λίγη ώρα θα καταλάβεις τι εννοώ.

Βγαίνει ο ήλιος. Οι ακτίνες του αγγίζουν πρώτα τις νοτιοδυτικές κορυφές του Όλυμπου, τον "Άγιο Αντώνιο" και το "Σκολειό". Βάφονται κόκκινα τα ψηλώματα του θρυλικού βουνού, κάθε πρωί η ίδια δόξα, η ίδια υπεροχή απέναντι στους ταπεινούς λόφους και την πεδιάδα. Είν' ώρα να ξεκινήσουμε για το βουνό. Ανεβαίνει ο δρόμος στριφογυρνώντας πάνω από το χωριό, διαγράφει μια μεγαλόπρεπη καμπύλη γύρω από τ' Αμπελάκια και ύστερα στρίβει ανατολικά, μπαίνει στο εσωτερικό του Κίσαβου. Οι πρώτες καστανιές δίνουν τη θέση τους στις βαλανιδιές κι ύστερα σε γυμνές ραχούλες, οξυές, πεύκα, έλατα. Άφθονη μακία βλάστηση και φτέρες στο έδαφος, τοπίο ήπιο και ειρηνικό, με θαυμάσιες εναλλαγές. Προβάλλει απέναντί μας η τριγωνική κορυφή του Κίσαβου, στεφανωμένη μ' ένα λευκό συννεφάκι που παιρνιδίζει στο φως του ήλιου. Είναι απίστευτα όμορφος ο Κίσαβος, προσοιτός και ειρηνικός, με πολύ καλό δασικό οδικό δίκτυο και άφθονα νερά. Η πολυποίκιλη βλάστησή του είναι ιδανική για δασοπονικό σεμινάριο. Έχει όμως την ατυχία αυτό



Σε κάθε “Καστανариό” του Κίσαβου υπάρχει ένα καλύβι για να εξυπηρετεί τις ανάγκες της πολυήμερης διαμονής των καλλιεργητών στο βουνό. Με το πέσιμο της νύχτας η φωτιά παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο τόσο για θέρμανση όσο και για την παρασκευή του φαγητού. Οι ανέσεις είναι ελάχιστες, οι συνθήκες εργασίας και διαβίωσης δύσκολες, η διανυκτέρευση όμως μέσα στο βουνό σε υψόμετρο 700μ. είναι μια αξέχαστη εμπειρία.

το βουνό, από την γέννησή του ακόμα, να ζει στη σιά του μεγάλου διάσημου αδερφού του, του Όλυμπου. Ίσως γι’ αυτό δεν αποτέλεσε ποτέ πόλο έλξης και έντονης συγκίνησης για τους ορειβάτες, Έλληνες και ξένους.

Η ξαφνική φωνή της Άννας με υποχρεώνει σε απότομο φρενάρισμα. Πέντε μέτρα μπροστά μας, ένας θηλυκός φασιανός όμοιος με τεράστια πέρδικα, είναι ακίνητος στο πλάϊ του δρόμου και μας κοιτάζει. Κανένας φόβος, κανένας πανικός στο βλέμμα του. Μόνον όταν η Άννα με την φωτογραφική της μηχανή βγαίνει από το αυτοκίνητο, χάνεται με ήρεμα βηματάκια μέσα στους πυκνούς θάμνους. Η απορία μας γι’ αυτή την ήρεμη συμπεριφορά του πουλιού λύνεται πολύ γρήγορα. Λίγο πιο κάτω, ένα μεγάλο εκτροφείο φασιανών βρίσκεται περιφραγμένο μέσα στο δάσος. Κάθε χρόνο το Δασαρχείο εκτρέφει και απελευθερώνει περίπου τρεις χιλιάδες φασιανούς, προς μεγάλη βέβαια χαρά των κυνηγών.

Εγκαταλείπουμε το κεντρικό δασικό δίκτυο και στρίβουμε αριστερά με διεύθυνση δυτική. Εκτός από καστανιές πολύ δύσκολα διακρί-

νουμε τώρα κάποιο άλλο δέντρο. Σε ορισμένα σημεία σχεδόν δεν πατάμε χώμα, ο δρόμος είναι στρωμένος με αναρίθμητα κελύφη κάστανων, που τα περισσότερα είναι άδεια, υπάρχουν όμως και γεμάτα. Ετοιμάζομαι να σταματήσω και να κατεβώ από το αυτοκίνητο, η κυρα-Λένη όμως με προλαβαίνει:

-Σε λίγο δεν θα βλέπεις τίποτε άλλο εκτός από κάστανα

Έχει δίκιο. Σε λιγότερο από δυο χιλιόμετρα τελειώνει ο δρόμος, φτάνουμε στο τέarma της διαδρομής. Εδώ υπάρχει μόνον ένα απέραντο δάσος από καστανιές, μια μικρή καλύβα ανάμεσα στα δέντρα και ένας τεράστιος σωρός κάστανων στο έδαφος, μπροστά στην καλύβα. Τα κάστανα είναι καλυμμένα με ένα παχύ στρώμα από φτέρες, φυσικός τρόπος προφύλαξης του καρπού από τις ακτίνες του ήλιου. Ο κυρ-Νίκος, άντρας της κυρα-Λένης, τακτοποιεί τα μπέκ αυτόματου ποτισμού και, σε λίγα λεπτά, μικρές υδάτινες ομπρέλες προσπαθούν ν’ αναπληρώσουν με τεχνητό τρόπο την πολύτιμη υγρασία, που το φετινό άνυδρο φθινόπωρο στέρησε από τον καρπό

της καστανιάς.

Μέσα σε λίγα λεπτά καταλαβαίνουμε απόλυτα τι σημαίνει για τους καστανοπαραγωγούς, φθινόπωρο χωρίς βροχή. Σημαίνει κάστανα συρρικνωμένα, με σχισμένο το φλοιό τους από την ξηρασία, ιδανικά βέβαια για ψήσιμο στη φωτιά αλλά με πολύ φτωχή εμφάνιση και χαμηλή εμπορευσιμότητα.

Γονατίζουμε στο έδαφος, δίπλα στον κυρ-Νίκο σε μια απελπισμένη προσπάθεια να ξεχωρίσουμε εκείνα τα κάστανα, που έχουν την πιο ελκυστική εμφάνιση για τον έμπορο, τον καταναλωτή. Χιλιάδες θαυμάσια σε μέγεθος και ποιότητα κάστανα, αλλά με σχισμένο από την ξηρασία κέλυφος, κρίνονται μη εμπορεύσιμα. Μένω κατάπληκτος μπροστά σ' αυτή την καταστροφή. Κόποι και ελπίδες μιας ολόκληρης χρονιάς κείτονται σ' έναν σωρό από κάστανα, που κάποτε αργότερα, μεσ' το χειμώνα, θα αποτελέσουν τροφή για τα αγριογούρουνα ή θα σαπίσουν και θα επιστρέψουν στη Μητέρα Γη, ολοκληρώνοντας τον κύκλο τους.

-Και βέβαια αυτό που βλέπεις εδώ δεν είναι τίποτε, μου λέει ο κυρ-Νίκος. Αν κάνεις μια βόλτα μέσα στο κτήμα, θα ανακαλύψεις τόνους από κάστανα μέσα στα πεσμένα φύλλα. Πολλά απ' αυτά είναι πρώτης ποιότητας αλλά χρειάζεται τόσος χρόνος για να τα ξεχωρίσεις, που δεν αξίζει τον κόπο ούτε τα μεροκάματα. Θα μείνουν εκεί στο χώμα και θα σαπίσουν.

Αφήνω την Άννα με τους φίλους μας και παίρνω ένα μεγάλο τσουβάλι. Η αστική μου νοοτροπία πολύ δύσκολα μπορεί να δεχθεί, ότι ένας τέτοιος φυσικός πλούτος είναι καταδικασμένος να πάει χαμένος.

Το κτήμα είναι πραγματικά εκπληκτικό. Πλαγιές ομαλές και απότομες, μικρές χαράδρες, λοφίσκοι με ανοιχτή θέα προς τις κορυφές του Ολύμπου, ομβροδεξαμενές που τροφοδοτούν το σύστημα αυτόματου ψεκασμού. Πού και πού καστανιές αιωνόβιες, με μεγαλειώδεις κορμούς και ανάμεσά τους πολλές μικρούλες που έχουν φυτευθεί και μπολιασθεί με ατέλειωτες ώρες δουλειάς απ' τον κυρ-Νίκο. Αρχίζω να ψάχνω για κάστανα ανάμεσα στα φυλλώματα ή μέσα στα κλειστά κελύφη, απορρίπτο, επιλέγω τα καλύτερα. Είναι μια διαδικασία επίπονη και βασανιστική, δεν έχει την παραμικρή σχέση με το μάξιμα της ελιάς ή οποιουδήποτε άλλου καρπού. Πολύ γρήγορα η απροετοίμαστη για τέτοια γυμναστική μέση αρχίζει να εισπράττει τις συνέπειες από τα αναρίθμητα σκυψίματα.

Ο φοβερότερος όμως εχθρός, που είμαι απόλυτα ανίσχυρος απέναντί του, είναι τα μυγάκια. Εκατοντάδες απ' αυτά στριφογυρίζουν γύρω μου σε κάθε βήμα, μπαίνουν στα μάτια μου, στ' αυτιά μου, όπου βρουν. Τον περισσότερο χρόνο μου τον καταναλώνω στην προσπάθεια εξόντωσής τους, που τελικά δεν έχει κανένα νόημα, αφού απλά είναι ανεξάντλητα. Έχοντας όμως βάλει ένα παράλογο στοίχημα με τον εαυτό μου να γεμίσω το τσουβάλι, περιπλανιέμαι ανάμεσα στα μυγάκια και τα πεσμένα κάστανα, τέσσερις εφιαλτικές ώρες. Το χαμήλωμα του ήλιου με βρίσκει να αγκομαχώ στον ανήφορο, σέροντας πίσω μου πάνω από τριάντα κιλά κάστανα πρώτης διαλογής αλλά και ένα σύννεφο από μυγάκια που στριφογυρίζουν θυμωμένα γύρω μου καθώς εγκαταλείπω τα μέρη τους οριστικά.

-Πώς πέρασες στο κτήμα; με ρωτάει χαμογελώντας η κυρα-Λένη.

Δεν ξέρω αν πρέπει να θυμώσω ή να γελάσω *-Μου μίλησες μόνον για τις ομορφιές του κτήματος κυρα-Λένη, τη φύση, την ηρεμία, τη θέα προς τον Όλυμπο, τις κρύες βραδιές δίπλα στο τζάκι. Ούτε κουβέντα όμως γι' αυτή την πληγή του Φαραώ, τα μυγάκια.*

Με κοιτάζει κατάπληκτη.

-Μα δεν έχει μυγάκια αυτή την εποχή! Αν ερχόσουν στις μεγάλες ζέστες στα πρώτα μαξέματα, δεν θα μπορούσες ν' αναπνεύσεις. Μετά απ' αυτή τη δήλωση, που επικροτεί και ο κυρ-Νίκος κουνώντας το κεφάλι του, χάνω κάθε διάθεση για περαιτέρω διαμαρτυρίες. Στο μεταξύ ο ήλιος έχει χαμηλώσει από ώρα πίσω από τις κορυφές του Όλυμπου, η φθινοπωριάτικη νύχτα πέφτει στον Κίσαβο σκοτεινή, ο Βοριάς μάς στέλνει τις πρώτες ψυχρές πνοές του.

Μπαίνει η κυρα-Λένη στην καλύβα και ανάβει δυο γκαζόλαμπες, τις τοποθετεί σε σημεία στρατηγικά, το σκοτάδι διαλύεται. Πίσω της ο κυρ-Νίκος κουβαλάει μια αγκαλιά ξύλα, γεμίζει το τζάκι και το ανάβει. Φέρνει από την γωνία μια μεγάλη νταμιτζάνα με μαύρο κρασί, γεμίζει ως απάνω τα νεροπότηρα. Τσουγκρίζουμε και πίνουμε. Κρασί ωραίο, δυνατό, απελακωτικό.

Τα ξύλα γίνονται κάρβουνα στο τζάκι, στηρίζει ο κυρ-Νίκος μια σουβλα με τεράστιο κεμπάπ και αρχίζει να τη γυρίζει, γεμίζει η καλύβα ευωδιές. Ξεχειλίζει με κρασί η κυρα-Λένη τα ποτήρια, περνάει μπροστά απ' τον καθένα μας και τσουγκρίζει.

-Με πολλά ή με λίγα κάστανα, θα ζήσουμε και φέτος, λέει χαρούμενη.



Εξωτερική άποψη του ξενοδοχείου
"Εννέα Μούσες", του μοναδικού ξενοδοχείου
 στα Αμπελάκια.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ:

Υψόμετρο 450 μ. χτισμένα αμφιθεατρικά στην δυτική κατάφυτη πλαγιά του όρους Κίσαβος. Αποστάσεις: Από Εθνική Οδό 5 χιλ. από Λάρισα 31 χιλ. από Θεσσαλονίκη 125 χιλ. και από Αθήνα 365 χιλιόμετρα.

Β. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

17 Αρχονιά, Αρχοντικό Γεωργίου Σβάρτς, Εκκλησία Αγ. Γεωργίου, Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Αμπελακίων (έδρα Πολιτιστικού Συλλόγου), Ανεμόμυλος, 13 βρύσες.

Γ. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

- α) Βιβλιοθήκη "Μανιαρείου Κληροδοτήματος", με 528 τόμους του 16ου, 17ου και 18ου αιώνα καθώς και χειρόγραφα του 12ου αιώνα.
- β) Κοινοτική Βιβλιοθήκη, με 1200 βιβλία
- γ) Βιβλιοθήκη Πολιτιστικού Συλλόγου με 60 βιβλία.

Δ. ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

1. Μανιάρειος Σχολή (χώρος για 250 άτομα)
2. Κτίριο Αγροτικού Συν/σμού (χώρος για 60 άτομα)

Ε) ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

1. Αγροτικός Συνεταιρισμός Αμπελακίων
 2. Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών
- ### Ζ) ΣΥΛΛΟΓΟΙ

1. Πολιτιστικός Σύλλογος Αμπελακίων
2. Αθλητικός Σύλλογος Αμπελακίων
3. Σύνδεσμος Αμπελακιωτών Λάρισας
4. Σύνδεσμος Αμπελακιωτών Αθήνας

Η) ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

1. Ξενοδοχείο "Οι Εννέα Μούσες" με 9 δίκλινα, πρωινό και φαγητό. ΤΗΛ. (0495) 93405-93494

2. Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών (15 δίκλινα δωμάτια με πρωινό) Τηλ. (0495) 93495, 93487

Θ) ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Κοινότητα Αμπελακίων

Πρόεδρος ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Τηλ. 0495/93349 FAX 93110

Πολιτιστικός Σύλλογος

Πρόεδρος ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΒΟΓΙΑΣ (Ξεναγός Ε.Ο.Τ) τηλ. 0495/93363- 93349 FAX 93110

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. "ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ", Εκδ. οίκος "ΜΕΛΙΣΣΑ"
2. "ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ, ΟΙ ΚΡΗΝΕΣ", Α.Δ Διαμαντόπουλου, Αθήνα 1994
3. "ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ" Μιχ. Π. Αβραμόπουλου, 1961
4. "Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥ-ΔΩΝ", 13-15/8/94
 - α) "Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ", Κ. Σπανός
 - β) "Η ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ", Σ. Μαριάδης
 - γ) "Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ", Α.Δ Διαμαντόπουλου
 - δ) "ΟΙ ΝΑΟΙ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ", Α.Δ Διαμα-ντόπουλου
 - ε) "Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥ-ΛΟΣ", Γ.Β Ντρογκούλης
 - ζ) "ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ", Η. Ι. Νικολόπουλος
 - η) "ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΜΑΝΙΑΡΗΣ", Δ.Θ Κοσμάνος
 - θ) "ΚΡΑΣΙΑ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ", Κ. Μητράκος

